

O CZĘŚCIOWYCH WYNIKACH ANKIETY WS. FINANSÓW MIAST PO III KWARTAŁACH

Do dnia 16 października Biuro Związku otrzymało wyniki ankiety nt. finansów miast po III kwartałach 2020 r., w porównaniu z identycznym okresem sprawozdawczym z lat 2018 i 2019 (w ujęciu kwartalnym).

Pełne dane dotyczące wpływów z udziałów w PIT mamy ze 131 miast (w tym 29 miast na prawach powiatu), z CIT – z 123 miast (w tym 27 miast na prawach powiatu). Dane z kolejnych miast nadal spływają.

Posiadana próbka jest reprezentatywna dla 333 miast członkowskich Związku i upoważnia do sformułowania wniosków dla miast na prawach powiatu, gmin miejskich oraz gmin miejsko-wiejskich, co potwierdza analiza przeprowadzona przez dra Jana M. Czajkowskiego, eksperta strategicznego ZMP.

UDZIAŁY W PODATKACH PAŃSTWOWYCH

Wpływy z udziałów w PIT

Jak wiadomo, w ostatnich latach miał miejsce znaczny wzrost dochodów z udziałów JST we wpływach z podatku PIT. Był on wynikiem korzystnej koniunktury gospodarczej, a nie wskazywanego przez niektórych polityków opcji rządzącej „uszczelnienia systemu podatkowego”.

Na oficjalnej stronie MF w zakładce <https://www.gov.pl/web/finanse/uszczelnienie-systemu-podatkowego> znajduje się następujące wyjaśnienie wzrostu wpływów z podatku PIT: „*Większe wpływy z PIT to efekt poprawy sytuacji na rynku pracy.*”

Wzrost dochodów z udziałów JST we wpływach z PIT był w ostatnich latach znacznie mniejszy niż wzrost wydatków bieżących JST, które szybko rosły w wyniku wzrostu kosztów pracy, energii, usług i materiałów oraz wzrostu kosztów płac nauczycieli w okresie od marca 2018 r. do września 2020 r. o 28,5%, nie zrekomensowanego samorządom wzrostem subwencji oświatowej (w tym samym okresie wrosła jedynie o 15,6%).

W roku 2020 nastąpił **silny spadek dochodów z udziałów JST we wpływach z PIT**, będący efektem zmian ustawowych w podatku dochodowym od osób fizycznych, który nie został samorządom zrekomensowany. Dodatkowo niewielki wpływ mogły wywrzeć skutki pandemii, jednak nie są one – wg danych GUS – znaczące.

W otrzymanej próbie odpowiedzi na ankietę z 131 miast dochody z udziałów we wpływach z PIT wynosiły

- w trzech kwartałach 2018 r. – 7,769 mld zł,
- w trzech kwartałach 2019 r. – 8,741 mld zł (wzrost rok do roku o 12,51%),
- w trzech kwartałach 2020 r. – 6,293 mld zł (spadek rok do roku o 6,90%).

Spadek o blisko pół miliarda złotych w próbie, która stanowi kilkanaście procent potencjału JST, oznacza kilka miliardów złotych ubytku dochodów z tego źródła we wszystkich JST. W tych warunkach twierdzenia resortu finansów o dobrej sytuacji JST są nieuprawnione.

Wpływy z udziałów w CIT

W ostatnich latach miał również miejsce znaczny wzrost dochodów z udziałów JST we wpływach z podatku CIT. Był to efekt dobrej koniunktury, ale także - wg informacji MF - „*efekt uszczelniania systemu podatkowego przez stworzenie prawa, które wyeliminowało agresywne techniki optymalizacji podatkowej*”.

Dla miast dochody z udziałów w CIT są o rząd wielkości mniejsze niż z udziałów w PIT, jednak mają duże znaczenie dla budżetów województw. **Spadek w roku 2020 jest porównywalny ze spadkiem PIT**, tym razem głównie z powodu pandemii.

W otrzymanej próbie odpowiedzi na ankietę z 83 miast dochody z udziałów we wpływach z CIT wynosiły

- w trzech kwartałach 2018 r. – 662,4 mln zł,
- w trzech kwartałach 2019 r. – 725,4 mln zł (wzrost rok do roku o 9,51%),
- w trzech kwartałach 2020 r. – 672,6 mln zł (spadek rok do roku o 7,29%).

Spadek o ponad 50 mln zł w próbie stanowiącej małą część potencjału JST oznacza blisko miliardowy ubytek dochodów z tego źródła we wszystkich JST, z czego lwia jego część dotyczy województw. Również w tym przypadku mówienie o dobrej sytuacji finansowej JS T jest nieuprawnione.

SPADKI W DOCHODACH WŁASNYCH JST

Odnotowujemy także – podobnie jak po pierwszym półroczu – spadki w części dochodów własnych gmin, zwłaszcza w podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od środków transportowych oraz w dochodach z mienia komunalnego, w tym przede wszystkim z opłat za użytkowanie wieczyste.

Podatek od nieruchomości

Najważniejszy dochód własny gmin wykazuje po III kwartałach 2020 r. zaskakującą stabilność, a nawet dodatnią dynamikę rok do roku, w porównaniu z rokiem 2019. Wpływy (116 miast) wynosiły:

- w trzech kwartałach 2018 r. – 3,905 mld zł,
- w trzech kwartałach 2019 r. – 4,001 mld zł (wzrost rok do roku o 2,46%),
- w trzech kwartałach 2020 r. – 4,263 mld zł (**wzrost** rok do roku o 6,56%).

Podatek od czynności cywilnoprawnych

Ten znacznie mniej ważący dochód własny gmin jest po III kwartałach 2020 r. wyraźnie mniejszy niż przed rokiem, co świadczy o mniejszej aktywności rynku, zwłaszcza nieruchomości, podczas pandemii. Wpływy (108 miast) wynosiły:

- w trzech kwartałach 2018 r. – 422,3 mln zł,
- w trzech kwartałach 2019 r. – 452,2 mln zł (wzrost rok do roku o 7,08%),
- w trzech kwartałach 2020 r. – 418,8 mln zł (**spadek** rok do roku o 7,39%).

Podatek rolny i leśny

Podatki rolny i leśny stanowią niewielkie dochody miast, głównie gmin miejsko-wiejskich. W próbie 117 miast ich wielkość i dynamika przedstawia się następująco:

Okres	Podatek rolny		Podatek leśny	
	kwota [mln zł]	rok do roku [%]	kwota [mln zł]	rok do roku [%]
3 kwartały 2018	36,74	-	8,17	-
3 kwartały 2019	38,67	105,23	8,05	98,53
3 kwartały 2020	39,72	102,72	7,98	99,11

Podatek od środków transportu

Ważniejszym źródłem dochodu dla miast jest podatek od środków transportowych. Wpływy z tego źródła (117 miast) wynosiły:

- w trzech kwartałach 2018 r. – 218,6 mln zł,
- w trzech kwartałach 2019 r. – 230,4 mln zł (wzrost rok do roku o 5,38%),
- w trzech kwartałach 2020 r. – 213,2 mln zł (**spadek** rok do roku o 7,45%).

Dochody z majątku

W systemie finansów JST dochody z majątku stanowią ok. 7% dochodów własnych. Dochody ze sprzedaży składników majątkowych cechują się dużą niestabilnością, zależą w dużym stopniu od jednorazowych transakcji sprzedaży inwestorom dużych działek. Bardziej stabilny charakter mają dochody z najmu i dzierżawy nieruchomości komunalnych oraz z tytułu opłat za użytkowanie wieczyste. Widać spadek dochodów z najmu oraz załamanie wpływów z opłat za użytkowanie wieczyste, z powodu niedawnych zmian ustawowych, dotyczących uwłaszczenia mieszkańców. W próbie 113 miast ich wielkość i dynamika przedstawia się następująco:

Okres	Sprzedaż (§§ 074,076,077,087)		Najem, dzierżawa (§ 075)		Użytkowanie wieczyste (§ 055)	
	kwota [mln zł]	rok do roku [%]	kwota [mln zł]	rok do roku [%]	kwota [mln zł]	rok do roku [%]
3 kwartały 2018	671,4	-	474,0	-	216,2	-
3 kwartały 2019	476,4	70,95	478,3	100,91	186,6	86,31
3 kwartały 2020	536,2	112,56	449,3	93,94	123,4	66,11

Wpływy z subwencji

Ta część dochodów gmin jest stabilna, choć - jak wiadomo - wzrost części oświatowej nie nadąża za wzrostem płac nauczycieli, a luka finansowa w oświacie wciąż się pogłębia (patrz p str. 1). Dynamika dla 115 miast:

Okres	Subwencja ogólna		W tym część oświatowa	
	kwota [mld zł]	rok do roku [%]	kwota [mld zł]	rok do roku [%]
3 kwartały 2018	6,160	-	5,734	-
3 kwartały 2019	6,704	108,82	6,230	108,65
3 kwartały 2020	7,233	107,89	6,691	107,39